

МУЗИЧКИ ТАЛЕНАТ И УСПЕШНОСТ

Бланка Богуновић (2008): *Музички таленат и успешност*.
Београд: Институт за педагошка истраживања, 24 цм, стр. 360

Монографија *Музички таленат и успешност* ауторке Бланке Богуновић објављена је у Институту за педагошка истраживања у оквиру библиотеке »Истраживачки радови«. Књига представља веома обухватну студију у којој се, пре свега кроз истраживачку грађу, мапира територија означена као контекст, услови и чиниоци развоја музичких талената. Ауторка се у развијању теме креће у интердисциплинарном подручју психологије музике и социјалне психологије музике и њихове примене у области музичког образовања. У одсуству јединственог и специфичног теоријског оквира, Бланка Богуновић се опредељује за еклектички приступ, интегрише елементе различитих теоријских оријентација и модела, што књигу чини информативном и за оне који нису уско усмерени на поље музике и музичког образовања. Језгровну компоненту књиге (неку врсту »осовине«) чине исцрпни и бројни прикази истраживања. Посебно су опсежно приказана истраживања из наше средине, нарочито она која је реализовала сама ауторка у дужем временском периоду рада, у оквиру различитих пројектних активности у којима је учествовала или их је сама иницирала. Управо су истраживања она основа на којој ауторка интегрише различите теоријске моделе и гради оквир саме књиге.

Монографија је обима 360 страница, а састоји се из три целине које су насловљене као: *Музичка успешност*, *Чиниоци музичке успешности ученика* и *Интегративна разматрања чинилаца успешности*. Поред основног текста и опсежне литературе (близу 400 референци), ауторка даје и шири резиме књиге на енглеском језику, као и индекс цитираних аутора.

У оквиру прве тематске целине насловљене као *Музичка успешност*, односно *Музичка успешност као процес грађења компетенција* (наслов јединог поглавља овог дела књиге) ауторка нас уводи у поље

психологије музике и музичког образовања талентованих ученика, прво приказом особености система музичког образовања код нас (укључује и поређења са образовним системима других европских земаља), а потом и разрађивањем питања која су у средишту музичког образовања талентованих ученика. Реч је о питањима процене талената и процене њихових постигнућа, односно питањима музичке успешности и показатеља музичке успешности у оквиру раношколског и средњошколског циклуса школовања талентованих ученика. Ауторка истиче да је у основи музичке успешности процес дугорочног развоја компетенција (траје целог живота, а утемељује се у годинама формалног музичког образовања) и напредовања појединца који обележавају разнолика и вишеструка садејствујућа деловања унутрашњих (способности/таленат, личност, мотивација) и спољних (подршка и подстицаји у породица, природа и квалитет односа са наставником инструмента) чинилаца утицаја. Као и у другим поглављима, ауторка тему разрађује прво концептуално/појмовно, а онда и приказом резултата сопствених истраживања од којих посебно издвајамо налаз о два различита аспекта музичке успешности. Први је школска музичка успешност (овладавање инструментом и солфеђом), а други извођачка музичка успешност (јавно инструментално извођење и висок квалитет извођења). Оба аспекта музичке успешности у вези су, и са полом (девојчице су значајно боље када је реч о школској музичкој успешности), и са узрастом (они који су раније започели музичко школовање компетентнији су и успешнији у извођачким видовима музичке успешности). У овом делу књиге ауторка се бави и проблемом/питањем високог броја ученика који одустају од даљег школовања (22%), указујући на сложеност теме и вишеструке узроке ове појаве (необавезност и паралелности са основним школовањем редефинисања интересовања ученика током развоја).

Други део монографије је најобимнији, насловљен је као **Чиниоци музичке успешности ученика**. Чине га четири поглавља која носе следеће називе: *Музичка и психолошка својства ученика*, *Породична средина ученика музике*, *Наставник музике*, *Сарадња ученика, родитеља и наставника*. По обиму је најопсежније, а по нашем виђењу и најупечатљивије, прво поглавље у коме се отварају кључна питања музичких способности (таленат, као примарни чинилац музичке успешности, однос музичких и осталих општих способности), личности музичара (личности која се гради у садејству са процесом стицања музичких компетенција) и мотивације. Ауторка указује на то да налази истраживања, усмерени на процену структуре и појединих црта личности даровитих особа, упућују на то да се оне разликују од просечних у погледу три

широке класе особина, а то су: мотивација, независност (социјална, интелектуална, неприхватање полних стереотипа, интровертованост) и наглашена осетљивост, односно лака побудљивост. Ту је и позитивни селф-концепт који се развија под утицајем специфичне средине (подстицаји, подршка, тежња ка високо постављеним циљевима). У оквиру овог поглавља најобимнији је део који је посвећен питањима мотивације ученика музике. Посебан значај овог питања проистиче из природе процеса учења музике који је такав да захтева посвећено свакодневно вежбање током вишегодишњег периода. Управо је посвећеност задатку, као аспект унутрашње мотивације ученика музике, један од изузетно важних чинилаца музичке успешности која се исказује кроз понашања као што су: истрајност у вежбању и остваривању задатака/циљева, издржљивост и напоран рад. Како је питање теорије музичке мотивације још увек нерешено, истраживања ове тематике ослањају се на опште теорије мотивације, посебно на когнитивну теорију мотивације постигнућа. У овом сегменту књиге ауторка детаљно представља и критички разматра: (а) Ваинеров атрибуциони модел тумачења постигнућа у музичком образовању, као и резултате истраживања чиниоца музичке успешности у нашој средини засноване на овом моделу; (б) Рејнорову теорију мотивације постигнућа у чијем је средишту однос унутрашње и спољашње мотивације (личност–мотивација–промена); (в) теоријске поставке базиране на концепту унутрашње мотивације и вредносних оријентација личности, посебно важног за достизање успешности у инструменталном извођењу. У наставку овог поглавља наведене концептуализације се разрађују са аспекта мотивације за учење музике на ранешколском узрасту и на адолесцентном узрасту (део је посебно богато илустрован истраживачким налазима, како из других тако и из наше средине).

У другом поглављу другог дела књиге разматран је значај породице, тачније допринос породичне средине како са аспекта талента (наслеђени музички потенцијали), тако и музичког развоја и подстицања музичке успешности (динамичка повезаност наслеђених потенцијала и широке лепезе релевантних услова, од економских прилика, квалитета односа, неговања образовно подстицајних вредности, до стила, начина и адекватности родитељског праћења и ангажовања у напредовању детета). Као посебно важни индикатори породичне средине издвојени су: музичка стимулација у породици (искуство оба родитеља са музиком, предшколска музичка стимулација), подстицаји за бављење музиком (оба родитеља), специфично ангажовање у току музичког школовања (оба родитеља) и породична подршка и подстицаји (оба родитеља). И у

овом поглављу направљене су разлике у уделу ових чинилаца на раношколском и средњошколском узрасту.

Треће поглавље другог дела књиге бави се питањима везаним за наставнике и наставу музике. Овој је теми, уз тему таленат и личност/мотивација ученика, такође посвећен значајан простор (друго најобимније поглавље у књизи), што је у складу са значајем теме и специфичностима контекста музичке наставе, посебно наставе везане за овладавање инструментом. У контексту индивидуалне наставе (менторски тип односа са учеником) која се одвија у склопу широко и комплексно постављених циљева, наставник инструмента има централну функцију и одлучујући утицај на почетак и ток напредовања. Стога су у овом поглављу разматране следеће теме: улога и значај наставника у музичком образовању и својства наставника повезана са успешношћу ученика (професионалне карактеристике, педагошка успешност, својства личности). Ова област је у свету веома истраживана, али у нашој средини је број истраживања мали. Управо је Бланка Богуновић један од ретких истраживача ове теме на нашим просторима – она је истраживала диференцијални допринос наставника инструмента различитим видовима музичке успешности ученика основне школе. Резултати овог истраживања су детаљно представљени у књизи и указују да је реч о особеној популацији с обзиром на природу професионалног ангажмана (тежња ка високим професионалним дoметима и усавршавању, учешће у извођачким музичким активностима), својства личности (емоционална и вредносна отвореност ка новим циљевима и естетским искуствима, савестан рад и самодисциплина, оријентација ка другим људима). Такође, резултати овог истраживања показују да су за извођачку успешност ученика (а добрим делом и за школску успешност) важнији педагошки, лични и комуникациони квалитети наставника од високо професионалних квалитета.

Чеврто поглавље другог дела књиге бави се питањима сарадње ученика, родитеља и наставника. Овај тријадни простор је такође специфичан по динамици односа и основама за успостављање релација, ако се пореди са истим тријадним простором током општег школовања. Родитељи су често у улози »наставника« код куће, док је наставник инструмента често у улози »родитеља« у школи. У релацији наставник–ученик посебно су важни пријатељски однос наставника према ученику, емоционална топлина наставника и мотивишуће понашање, односно похвале и подстицаји. Сарадња родитеља и наставника је од посебног значаја, не само стога што хармонизује укупни релацијски простор у коме се дете креће (посебно усклађивање очекивања), већ и стога што

је већ у раним фазама школовања потребно доносити бројне одлуке везане за природу и степен дететовог ангажовања, где су процене обе укључене стране и сагласност у ритму и путањи развоја детета од кључног значаја. Потенцијал за конфликте у овој тријади је велик с обзиром на сложеност циљева музичког образовања.

Трећи део књиге насловљен је као *Интегративна разматрања чинилаца успешности*. Као и први део књиге и овај има само једно поглавље означено као *Лична и срединска својства и музичка успешност ученика*. Као што и сâм назив поглавља наговештава овде су повезана и интегрисана разматрања и налази представљени у првом и другом делу књиге, али су специфично структурисани кроз две подцелине које се баве питањима чинилаца музичке успешности на основношколском и на средњошколском узрасту. Закључна разматрања у овом поглављу, практично, представљају »супстрат«¹ целе књиге и указују на све релевантне чиниоце предвиђања музичке успешности, посебно високе видове инструменталне успешности, на кључну улогу унутрашње мотивације, и на раношколском и на средњошколском узрасту, значај преплитања мотивацијских и динамичких аспеката личности даровитих ученика, као и прекретни утицај квалитета породичног окружења и димензије личности и сарадничког понашање наставника.

У целини гледано, монографија Бланке Богуновић *Музички таленат и успешност* представља први научни рад који се на свеобухватан начин бави психолошким основама музичке успешности младих талената. Наглашавајући значај вишеструких преплићућих утицаја личних и срединских чинилаца, ауторка даје холистички оквир разматраној теми. Посебну вредност у приступу ауторке видимо управо у томе што успева да јасно омеђује холистички оквир, и у хоризонталној – актуелној (преплитање различитих чинилаца), и у вертикалној – развојној равни (преплитање чинилаца током процеса основног и средњег школовања). Висок ниво професионалне компетентности саме ауторке у обе области, психологији и музици, обезбедио је мноштво нових »интердисциплинарних«² сазнања, која могу бити релевантна за широки круг читалаца: од оних који су заинтересовани за научно продубљивање интердисциплинарних тема, до оних који се баве васпитно-образовним радом (наставници) или неговањем и васпитањем талентоване деце (родитељи).

Нада Половина

Институт за педагошка истраживања